

ՄՇԱԿ

Տարեկան դիմել 10 թուրքի, կէս տարեկան 6 թուրքի.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисть, Редакция „Мшакъ“.

Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.

Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և սուրբօրէից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՅՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՎԱՅ 1898 ԹԻՎԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(26-րդ ՏԱՐԻ)

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐԻ

ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ «ՄՇԱԿ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԲԱՅԻ ՏՕՆ ԵՒ ՏՕՆԵՐԻՆ ՅԱՋՈՐԻ
ՕՐԵՐԻՑ

«ՄՇԱԿ» տարեկան դիմել 10 թուրքի, կէս տարեկան 6 թուրքի է, տարեկան մէկ և տարեկան միւսը՝ 9 թուրքի, ինչի և ութ մասով՝ 8 թուրքի, եւս մասով՝ 7 թուրքի, ինչի և ութ մասով՝ 5 թուրքի, չորս մասով՝ 4 թուրքի, երեք մասով՝ 3 թուրքի, երկու մասով՝ 2 թուրքի, մի մասով՝ 1 թուրքի:

«ՄՇԱԿ»-ը գրվել կարելի է ԽՐԱՎԱՐԱՆԱՆԸ (Բաղրատայա և Բարսեղայա փողոցների անկիւնը):
Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէ «ՄՇԱԿ»-ը գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցեով. ТИФЛИСТЬ, редакция „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“:

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով: Բառերն վճարվում է 2 կոպէկ:

ԲԱՅՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իրաւաբանական օգնութիւն ժողովրդին. — ՆԵՐՎԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի նոր փաստ. Գնահատող և քննադատող. Նամակ Գնահատող. Նամակ Ներքին-Արտաքին. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բաղրատայա 4. Պալիս հայոց լրագիրներէ. Պատերազմ. Նամակ Ներքին-Արտաքին. — ՏՈՒՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. ՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պօէզիա և պրօզա:

ԻՐԱՎԱՐԱՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ

Պատերազմի լեզուներէ ընկերութեան ժողովում իրաւաբան Սոփոյի կարգաց մի հետաքրքիր զեկուցում ժողովրդի իրաւագիտական զարգացման մասին: Չեկուցանողի դիտողութիւնները նորից ցոյց են տալիս, որ զիւլայան ժողովուրդը իր իրաւունքների և զործերի վերաբերմամբ շատ անգամ անօգնական է մնում, ինչպէս մի երեխայ. նոյն իսկ խելօք և համարձակ զիւլային շատ անգամ բոլորովին իրան կորցնում է, երբ զործը վերաբերում է իրաւունքներին և

դատաստանական հարցերին: Միւս կողմից էլ ժամանակակից կեանքի իրաւաբանական յարաբերութիւնները օրէցօր բարդանում են և այժմ աւելի քան երբ և իցէ՝ ժողովրդին հարկաւոր են բարեխիղճ բարեկամ-իրաւագետներ, որոնք կարողանային փոխարինել խաբեայ զորդներին և միւրջաններին և իսկապէս օգնէին ժողովրդին ծանր հանգամանքներում:

Մենք ամենքս ամեն օր տեսնում ենք, թէ ինչպէս խաբալ խորհրդատուներ շատ հեշտ կերպով խաբում են ժողովրդին, փոխանակ նրան օգնելու, և բուցէ այդ է այն զիւլայաւոր պատճառը, որ զիւլայական ազգաբնակչութիւնը խորշում է դատարանից, ինչպէս չարիքից:

Ժողովուրդը շատ անգամ ահագին դուռներ է ծակում իր հաւատարմատարներին վրա, յանձնելով նրանց զնալ այս և այն խեղճութեան և պաշտպանել իր շահերը. բայց յաճախ կամ հաւատարմատարներն են դուռն գալիս խաբալ անձնաւորութիւններ, կամ սրանք չեն կարողանում զանել

այնպիսի մարդիկ, որոնք բարեխիղճօրէն կատարէին տրված յանձնարարութիւնները և օգնէին խնդրատուներին:

Այդ չարիքի առաջն առնելու նպատակով, ժողովրդի համար կարելի է հրատարակել զիւլայաբաններ, հասարակ և պարզ լեզուով գրված գրք ոչ կ'են, որոնք ծանօթացնեն նրան օրէնքի և իրաւունքների հետ: Սակայն դա բաւական չէ: Անհրաժեշտ է կենդանի օգնութիւն, առանձին-առանձին զեպերում, այս և այն կնիքով և կարեւոր դործի մէջ: Այդ նպատակով մի քանի քաղաքներում փորձել են հիմնելու առանձին կ'օ ս ու լ տ ա գ ի ա ն եր կամ խորհրդատու հիմնարկութիւններ, որոնք զիւլայան զիւլայաները կամ բոլորովին ճիշտ կամ թէ շատ քիչ վճար տալով և ստանում են բաւարարութիւն: Հիմնարկութիւնը բացատրում է և պարզում տարակուսանքները և յանձն է առնում պաշտպանել զիւլայաների շահերը:

Այդպիսի մի փորձ կարող էին անել և մեր իրաւաբանները և այդպիսով էական օգնութիւն հասցնել ժողովրդի աղքատ դասակարգին: Դա բարդ դործ է մեր փողը ի շատ խոշոր քաղաքներում, որտեղ կան երկուստարգ փաստաբանների փողերի խմբեր, որոնք շատ հեշտութեամբ կարող են կազմել խորհրդագրական-բիւրօններում կարելի է փողերի վճար վերցնել, բայց գոնէ ժողովուրդը ապահով կը լինի, որ այնտեղ նրան չեն խաբի, նրա գլխին խաղեր չեն խաղալ, այլ լսելով նրա զանազան, նրան ճանապարհ ցոյց կը տան, նրա արդար գանգատների պաշտպան կը հանդիսանան: Սա, կրկնում ենք, բարդ դործ է, և պահանջում է միայն զօրեղ հոգ և անձնութիւն, որը, տարաբարդաբար, շատ պակաս է հայոց ինտելիգենցիայի մէջ առհասարակ, և ուրեմն

նրա մասը կազմող իրաւաբան-երիտասարդութեան մէջ:

ՆԵՐՎԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆՈՐ ՓԱՍՏ

Ատարախանի դուռնայում ապրելի 16-ին տեղի ունեցաւ մի վերին աստիճանի տղեղ և անպատուաբեր տեսարան: Չայնաւորները քննում էին տեղական զինադիւան 300 հազար թուրքի նըպատ տալու հարցը: Չայնաւորներից մէկը, Սիլաբինսկի, որ «Астраханский Инспектор» լրագրի խմբագիր—հրատարակիչ է, ընդհարում ունեցաւ Չայնաւոր Սերգէեւի հետ և այնուհետև սկսվեցին մի շարք անկարգութիւններ, հայհոյանք, փողոցային խօսքեր: Քաղաքագլուխը նախ նկատողութիւն արաւ Սիլաբինսկու, և ապա փակեց նիստը, ասելով. «Չայնաւոր Սիլաբինսկու արած անկարգութեան պատճառով նիստը փակվում է»: Բայց դրանով աղմուկը չէ վերջանում. մի ուրիշ Չայնաւոր, Աբէլով, խփում է Սիլաբինսկու, որը ուղղում է պատասխանել, բայց նրան չեն թողնում: Ապա դուռն 31 Չայնաւոր ընդդէմ 18-ի վճռեց, որ մեղաւորը Սիլաբինսկին է, և 27 Չայնաւոր ընդդէմ 22-ի հաստատեց, որ Սերգէեւ մեղ չունի: Ուստի դուռնայի անուրից յանդիմանութիւն յայտնվեց Չայնաւոր և խմբագիր Սիլաբինսկու:

Այս խայտառակ նիստի նկարագրութիւնը մայրաքաղաքի լրագրիները վերցրել են նոյն Սիլաբինսկու լրագրից: Հեռուից դատողութիւն անողը պիտի լսէ և հակառակ կողմը, պիտի մոռնէր այն շարժառիթների մէջ, որոնք հարկադրեցին Չայնաւորներին միմեմատութեամբ մեղը գցել Սիլաբինսկու վրա: Բայց այս տարբական ճշմարտութեան գոյութիւնը չունի Սուվորինի համար: Եւ ահա «Новое Время» լրագրում դուռն եկան երկու յօդուածներ, երկուսը այն զրական դափնիներից, որոնք յաւիտեան պիտի պահեն Սուվորինի ճակատը և դարմայենին ապագայ սերունդներին: Սիլաբինսկու, արձանագրելով իր լրագրի մէջ խայտառակութիւնը, որի հերոսներից մէկն ինքն էր, չէ մոռացել յիշատակել, որ իր հակառակորդ Սերգէեւ և նրա կողմնակիցների մեծ մասը հայեր էին: Այդպէս ըստական է, որ Սուվորին էլ կուրծք ծեծէ, է-

կացութեան, որ կնոջ իսկական նշանակութիւնը երկրին վրա—մարդու գնալն է: Սթէ սա նոր դիւտ էլ չէ, սակայն անդրադիւլի ճշմարտութիւն է:

Եւ Մալլինան էլ նոյն կարծիքն է: Մի քանի տարի առաջ, երբ նա դեռ փոքր աղջիկ էր,—ամուսինն բաւար նրա համար ոչ մի նշանակութիւն չուներ: Այդ բաւար նրա վրա այնպէս էր ազդում, ինչպէս «Տօրեղայք» կամ «Կառապան» բառերը: Սթէ այդ հասակում նրան առաջարկէին ընտրութիւն անել «ամուսնու» ու որ և է հազուադէպ մէջ, անկասկածաւորապէս երկար-բարակ մտածելու, ուրախութեամբ վերջինը առաջինից կը դերադասէր: Իսկ նրան, ամենին պղպտէ չէ: Այժմ «ամուսն» բառը նրա համար ունի իր առանձին համար: Այդ բառի իմաստը նրա երկակայութեան մէջ ծնեցնում է խիստ զմայլեցուցիչ, բայց անուրիչ ու աղօտ պատկեր: Ամուսին—Այս բառի հնչունների խորհրդաւոր կապակցութիւնը օրիորդի ականջին խիստ դուրեկան է հնչում, նման այն բուսմանին, որի բառերի նշանակութիւնը մնում է անհասկանալի, սակայն որը հիացնում, զմայլեցնում է ձեզ իր զորդիկ եղանակով:

Մալլինան հարաւորապէս է: Մի անգամ հայելու մէջ նայելիս, նա ինքնազօր քաղաքակնչեց, ձեռք գեղեցիկ հերոսուհի կը դուրս գար ինձանից մի որ և է վէպի համար: Եւ հիմապի նիւթ կարող էի լինել արեւելիկ առասպելների համար: Այդ օրվանից Մալլինան իր արտաքին տեսքով յիշեցնում էր յաղթական ջահիլ առիւծին: Այժմ նա հապտու ու կրակոտ է, ինչպէս նորմալ-դական հմուտը: Ուր է այն մահկանացու աբարածը, որը յանդգնէր խնդրել նրա ձեռքը:

Ցերեկվայ ժամը երկուսն է:

Ուրտեղ է Մալլինան:

Մալլինան փակվել է իր սենեակում:

Ջահիլ օրիորդի սենեակը ներկայացնում է իր տեսակի մի տաճար, և այդ հասկանալի է: Ինչպէս ուղում էր ընդունեցէք, սակայն կուսական անմեղ ջահիլութիւնը մի աստուածուհի է, որը պէտք է ունենայ իր սեղանը ու պաշտամունքը: Այդ աստուածուհին յայտնվում է հազար ու մի կերպով. նոյն իսկ չը հաւատացողներին էլ...

Ինչքան էլ դուք ծաղրէք ու հեղքէք այդ աստուածուհուն, սակայն նրա տաճարը մտնելիս, սկսածայից դուք ձեզ զգում էք զիւլված, մնում էք ապշած ու զիւլալիկ եղած:

Ահա Մալլինայի պատկերը:

Ցամաքվեց տարեկան. սև մազեր, մեծ-մեծ աչքեր, երկար արտախոնքներ, փափուկ շրթեր, ամբողջ կազմուածքը՝ նուրբ ու ձկնաւոր:

Իսկ երեսի գոյնը:

Ինչ գոյն ունի երեսը:

Եւ այդ չեմ կարող նկարագրել: Որոնցից այդ տեսակի գոյն նկարել երանգակալի վրա, և չը գտայ: Այդ այն գոյնն է, որը փայլում է Ալպեան լեռների ու դաշտերի բաց օդում: Այդ գոյնը նսեմանում է քաղաքի միջնորդի մէջ և արագ զեպում փակված տեղում: Հէնց երեսի այդ գոյնն է, որը արտայայտում է դուռնի աւելցումը:

Այդ այն հրաշալի գոյնն է, որն անկարելի է նկարագրել ոչ խօսքով, ոչ էլ դուրս բերել կրտակի վրա վրձնիով: Տղաները չփոխում են այդ գոյնը կարմրի հետ, բայց դա կատարեալ անթիւթութիւն է: Ատուղութիւնը ունի իր սե-

փական հիացուցիչ, դիմող գոյնը, որը ոչ միայն դուր է գալիս, այլ մինչև իսկ հմայում է ձեզ և ձեր սրտի մէջ առաջ բերում բուռն ցանկութիւն՝ զգովելու ու համբուրելու:

Արևի ճառագայթները անցնում են նուաբ-տանների ու նուաբ վարդապետների միջից և սփռում Մալլինայի սենեակում խորհրդաւոր, դուրեկան, կապտագոյն լոյս, տրամադրող դէպ հանգիստ, և օր-օր ասող՝ զրգուլած երեակայութեան ոսկէ ցնորքներին: Մալլինան, օթնից վրա ձգված, իր ցնորքներին մէջ ճանապարհորդութիւններ է կատարում իրան քիչ ծանօթ երկրների հեռաւոր մասերում: Նրա մեծ-մեծ սև աչքերը կիսափակ լողում են արտախոնքների թափանցիկ շաղի մէջ, ինչպէս առաւօտեան ցոյղի մարգարտաման կաթիլներ: Ասածիս մէջ չորսնէք խորը միտք, քանի որ այդ ամբողջապէս առնված է երկու հարիւր աննշան բանաստեղծներից մէկից:

Մալլինան յորանջում է, չուռ ու մուռ է գալիս, զգում է ինչ որ անհանգստութիւն, չիփոխ-մուռն, չը դիմէ թէ ինչ է պատահում իրան: Ցանն և վեց տարիներ Ով ասել է, թէ այս տարիներն են բախտաւոր, ուրախ, երջանիկ տարիներ—սխալ է ասել: Հարցրէք Մալլինային:

Մարդիկ շատ են զբաղվել այն խնդրով թէ ինչ է կնոջ իսկական նշանակութիւնը մեր երկրի վրա: Այս խնդրի առիթով տպվել են բազմաթիւ լաւ-լաւ գրքեր: Մէկը մի բան է ասում, միւսը՝ մի ուրիշ բան:

Ինչ վերաբերում է ինձ, ես ուղղակի յայտարարում եմ, որ այդ խնդրի խոր ու մանրազնին ուսումնասիրութիւնից յետոյ եկայ այն եզրա-

ՄԱՐԻԻՐ, 5 մայիսի: Ամերիկական 11 նավեր

Բախտի նախահաշուի քննութիւնը:
1—2 Երէցիօրն՝ Գրեգոր Նախշուեանց

34—50